

Виховання духовної культури користувачів-дітей на засадах відродження духовних надбань українського народу

Формування духовного світу дитини, духовності як провідної якості особистості — велике і складне завдання, що стоїть сьогодні у центрі уваги. Складності соціально-економічного й політичного розвитку країни боляче вразили дітей і молодь. Сьогодні, як ніколи, є нагальна потреба говорити про духовність, оскільки в тому соціумі, який нас оточує, у дитячій монокультурі — кіно, книжці, творах мистецтва домінує похмурий, сміливий аж до жорстокості, байдужий, цинічний герой. У сюжетах книжок для дітей спостерігається деформовані постаті сучасних «крутих» молодиків, яким недоступні чесність, доброта, милосердя, духовність. Уявити собі, що дитина живе у гуманно налаштованому до них довкіллі сьогодні важче, ніж будь-коли. Кажуть, що як з дитинства не прищепити людині духовності, то вона і виросте німою та сліпою. Розуміючи, що духовність — інтегрована якість особистості, яка формується під впливом низки об'єктивних чинників, освітяни, батьки, бібліотечні працівники — всі, кому не байдуже майбутнє України, ставлять болочче питання: «Що ми можемо протиставити суспільним негараздам, які калічать таку вразливу психіку маленької людини? Хто має виколисати з дитини порядну, духовно збагачену людину — людину майбутнього, справжнього українця?». Важлива місія у вирішенні цього питання належить саме нам, фахівцям дитячих бібліотек, які повинні забезпечити своїм маленьким користувачам найважливішу підтримку — духовну. І зробити це потрібно засобами популяризації книги, щоб діти прийняли від дорослих культуру свого народу, рідну мову та любов до неї, найкращі традиції, які маленькими часточками закладають могутнє підґрунтя довшої духовності завтрашньої дорослої людини. Формування духовного світу користувачів-дітей, духовності як провідної якості особистості — велике і складне завдання, що стоїть перед нами.

Духовно-моральне виховання користувачів-дітей передбачає, перш за все, формування духовного світу особистості, засвоєння нею загальнолюдських і національних цінностей, історії та культури українського народу. Без обізнаності з культурним спадком минулого не можна пізнати корені національної культури, підвищувати духовність суспільства. Вивчення історії рідного краю дає змогу дітям пізнавати витоки духовності. Зберегти і передати нащадкам все те, що є у нашому краї — головне завдання тісної співпраці бібліотекарів, освітян, робітників музеїв, керівників фольклорно-етнографічних колективів та інших позашкільних установ. Активізація процесів національно-культурного відродження, введення та розширення краєзнавчих курсів у шкільних програмах з літератури, історії, географії, народознавства стало додатковим фактором цієї діяльності. Адже розробка і, тим більше, друк та забезпечення шкіл відповідними підручниками, посібниками ще й досі помітно відстає від реальних повсякденних потреб навчального процесу. І часто єдиним джерелом є фонди бібліотек.

Краєзнавчий фонд нашої бібліотеки налічує понад 1000 прим. документів. Нещодавно фонди бібліотек нашої області поповнилися такими унікальними виданнями, як «Суми. Вулицями старого міста», «Сумщина в іменах», «Наша Сумщина», «Сумська область: географічний атлас», «Слобожанщина», «Сумщина в історії України: Навчальний посібник для 5-9 класів загальноосвітніх шкіл», «Реабілітовані історією. Сумська область», «Ділова Сумщина», «Почесні громадяни м. Суми» А. Близнюка та Н. Подоляка. Вихованню духовно багаті особистості, яка знає і поважає свою історію, мову, культуру, прадавні традиції, сприяють цикли народознавчих заходів до різдвяно-новорічних, весняних, літніх і осінніх свят, які проводяться у бібліотеці і знайомлять юних користувачів з традиціями, звичаями і обрядами рідного краю. Це народознавчі подорожі, калейдоскопи, поетичні альбоми, вікторини, лялькові вистави, пізнавальні бесіди, музичні мозаїки за темами: «Духовні криниці Сумщини», «Народні свята і обряди», «Обереги рідного краю», «Символи рідної землі», «Русникове диво», «Мистецькі традиції Сумщини» та ін. Залучення дітей до народної творчості, мистецтва та їхня безпосередня участь у народних святах виховують любов до рідного краю, до землі своїх предків, до рідної мови, до Батьківщини. Відродженню давно забутих оберегів рідної землі сприяють заходи, що проводяться у рамках програми гуртка «Юні краєзнавці» та лекторію «Краю наш, Сумщино!», які вже не один рік діють у відділах обслуговування користувачів нашої бібліотеки. Зустрічі з письменниками, бесіди, краєзнавчі подорожі, вікторини, присвячені видатним землякам, літературі і мистецтву рідного краю, що проводяться у рамках цих об'єднань, дають можливість бібліотечним працівникам залучати юних користувачів до духовних надбань Сумщини. Постійними гостями бібліотеки є член Співки письменників України, дитячий письменник Олексій Петрович Столбін, Член Співки Журналістів України Володимир Олександрович П'янков, які не тільки презентують свої твори, а й дарують їх читачам.

Джерелами духовності є літературні і мистецькі традиції рідного краю. Особливу увагу у вихованні духовно багаті особистості бібліотека надає популяризації літературних і мистецьких надбань за цією тематикою. У відділах обслуговування користувачів щорічно проводяться десятки заходів, присвячених ювілейним і пам'ятним датам письменників-земляків, заходи до ювілейних дат видатних митців, життя яких пов'язане з нашим краєм. Знайомство з біографіями і творчістю цих людей пробуджує у дітей інтерес до їхніх творів, до книги як джерела духовного розвитку, виховують почуття патріотизму. Наші читачі багато цікавого дізнаються про творчість бандуристів і кобзарів, відомих письменників, поетів, художників, композиторів, які народилися, жили, або певний час перебували на Сумщині, а з нею пов'язані імена багатьох славетних діячів — Пантелеймона Куліша, Якова Щоголіва, Павла Грабовського, Олександра Олеса, Антона Макаренка, Остапа Вишні, Миколи Хвильового, Івана Багряного, Платона Воронька, Дмитра Білоуса, Олеси Ющенко та інших. Декілька разів на Сумщині бував і Т.Г. Шевченко, на Роменщині народився славетний скульптор Іван Кавалерідзе, мальовничі куточки Лебедин, Низи, Тростянець, Охтирку відвідували Сергій Рахманінов, Петро Чайковський, Святослав Ріхтер. Народний артист України Анатолій Мокренко, якого називають «Орфеєм із тернівських садів», народився на Недригайлівщині, а на честь нашого прославленого земляка українського художника і поета Никанора Юнацького названо обласний краєзнавчий музей.

Працівники відділів обслуговування користувачів всіма доступними формами і методами намагаються пробудити інтерес до культурного надбання нашого краю. Так, у відділі естетичного виховання з метою популяризації літератури про архітектурні пам'ятки Сумщини і мистецтво рідного краю проводяться краєзнавчі подорожі: «Архітектурні пам'ятки Сумщини», «Сумські стежки Кобзаря», «Визначними місцями рідного краю»; літературно-музичні свята «П.І. Чайковський. Сторінки життя великого композитора» (до 40-річчя відкриття у с. Низи кімнати-музею композитора), «Чайковський —

дітям»; художній вернісаж «Мистецькі барви нашого міста»; краєзнавча вікторина-гра «Заповідні скарби Сумщини». До проведених заходів оформлюються виставки «Рідне місто моє — Суми», «Мистецька спадщина мого краю», «Чарівне місто на Пслі» та ін. Особлива увага приділяється популяризації творчості видатних композиторів Максима Березовського і Дмитра Бортнянського, які народилися у древньому місті Глухові, яке є й батьківщиною народної артистки УРСР, СРСР, Героя України Ади Роговцевої. Постійно у бібліотеці проводяться цикли заходів «Їх імена пов'язані з Сумщиною».

Поєднання слова, музики, живопису, дає можливість торкнутися найпотаємніших струн дитячих сердець. З метою підтримки талановитих дітей, популяризації кращих надбань української та світової літератури, творів мистецтва нашої бібліотекою було організовано літературно-музичну вітальню «Акорди творчого єднання», яка діє з 2006 року на базі обласної гімназії-інтернату для творчо обдарованих дітей. У рамках діяльності вітальні, програму якої складено на 2006-2008 рр., цікаво і змістовно пройшли: подорож «Літератур-но-мистецькими стежками Сумщини», літературно-мистецькі вечори «Тричі мені являлася любов» (до 150-річчя від дня народження І.Франка), «Образ Моцарта в літературі» (до 250-річчя від дня народження), «І прехорошою такою» (до дня народження Т. Шевченка) та ін. Крім цього, на базі обласної книгозбірні у відділі естетичного виховання постійно організовуються виставки і проводяться зустрічі з членами гуртків «Декоративна пластика» станції юних натуралістів, кераміки — Палацу для дітей та юнацтва «Фрунзенець», учнями міської ДХШ. На виставках експонуються різні види та жанри образотворчого мистецтва: малюнки, вироби з пластиліну, пасхальні сувеніри, керамічні вироби, іграшки тощо. З метою підтримки обдарованих дітей постійно проводяться концерти учнів дитячих музичних шкіл № 1,3,4, самодіяльного гуртка «Ложжарі» обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, професійних музикантів міста. Подібні заходи не тільки знайомлять користувачів бібліотеки з їхньою творчістю, а й пробуджують інтерес до різних видів мистецтва, виховують духовно багату особистість.

У рамках «Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року», «Програми розвитку туризму в області на 2002–2010 рр.» розроблено на період 2007–2008 рр. краєзнавчу цільову комплексну програму «Криниці духовності», мета якої популяризація історичних і культурних традицій краю, виховання у дітей почуття любові до малої Батьківщини, духовності та моральності. Розроблено також 8 туристичних маршрутів, які діють в області: «Золоте намисто Сумщини», «Сумщина слобідська», «Козацькими стежинами», «Заповідними стежинами Сумщини», «Сумщина у період Великої Вітчизняної війни», «Літературна та музична Сумщина», «Старожитності Сумщини», «Народні ремесла Сумщини». Згідно з цими маршрутами працівниками бібліотеки розроблено цикли заходів з метою поширення знань з історії, ознайомлення з заповідними місцями краю, розширення інтересу до своїх рідних місць, виховання патріотизму. Цікаво проходять у бібліотеці такі тематичні заходи, як «Стежиною батьківського краю», «Традиції і звичаї мого народу», «Дивосвіт Сумщини», «Туристичний вітраж», «Ким ми пишаємося», «Пам'ятай історію, думай про майбутнє», «Оберіг духовності нашого краю» та ін. На наступний 2008 рік розроблено цикл заходів з популяризації літератури до 65-річчя визволення Сумщини від німецько-фашистських загарбників, 350-річчя Конотопської битви, 300-річчя від дня проголошення м. Глухова столицею Гетьманської і Лівобережної України.

Методичне забезпечення діяльності дитячих бібліотек області з боку обласної бібліотеки для дітей ім. М. Островського з питань виховання духовної культури на засадах духовних надбань полягає, в першу чергу, у виданні методично-бібліографічних матеріалів. За останні роки було підготовлено і розіслано в усі дитячі бібліотеки області наступні: «Наша слава — наша гордість Петро Калнишевський» (до 315-річчя від дня народження П. Калнишевського), «Місто Суми моє і твоє, козаки нам його збудували» (до 350-річчя заснування м. Суми), «Зустріч з музикою Чайковського» (до 140-річчя перебування композитора у Тростьянці), «Живий і в пам'яті, і в серці» (до 125-річчя від дня народження О. Олеса), «Мистецькими стежками Сумщини», «Літературними стежками Сумщини» (краєзнавчі круїз-вікторини). Розсилалися і попереджувальні довідки: «Пером і пензлем» (до 130-річчя від дня народження Н. Нацького), «Наш земляк — поет Михайло Шевченко» (до 60-річчя від дня народження), «Поетична квітка Охтирщини» (до 70-річчя від дня народження К. Квітчастої), «Світоч правди і честі» (до 80-ти річчя від дня народження М. Данька), «Далекий тридцять третій рік ...», а також інформаційні та рекомендаційні списки літератури «Новинки краєзнавства», краєзнавча експедиція «Сумчани — чорнобильці» (до 20-річчя Чорнобильської трагедії), біобібліографічні покажчики «Лицар нескореного покоління» (до 100-річчя від дня народження О. Ольжича), літературно-краєзнавче повідомлення про життя та творчість поета В. Баска («Поет ширості і й чистоти» (до 100-річчя від дня народження).

Проведене у III кварталі 2007 р. дослідження «Використання методично-бібліографічних матеріалів, виданих ОДБ ім. М. Островського, дитячими бібліотеками області» показало, що найбільше використовуються у роботі як бібліотечних працівників, так і організаторів дитячого читання, методичні посібники з краєзнавства. Заслужовують на особливу увагу методично-бібліографічні матеріали «Мистецькими стежками Сумщини», «Літературними стежками Сумщини», «Зустріч з музикою П. Чайковського», «Живий і в пам'яті, і в серці» та багато ін. Конкурси, ігри, вікторини, турніри, подорожі, сценарії, що надані в цих матеріалах, допомагають бібліотечним працівникам донести до своїх користувачів духовні надбання нашого краю.

Отже, розбудова суверенної, незалежної, демократичної і правової України потребує активізації зусиль, «спрямованих на розвиток духовності, виховання патріотизму та поваги до історичної спадщини українського народу, укорінення у свідомості загальнолюдських моральних цінностей ...».